

اعلامیه نهایی کنفرانس زمین در زیر فشار

لندن ۲۶-۲۹ مارس ۲۰۱۲، (۱۰-۷ فروردین ۱۳۹۱)

Final Issues Statement from Planet under Pressure, London, 2010

چکیده

- پژوهش‌ها نشان می‌دهند تداوم نقش کره زمین در نگاه‌داشت تمدن انسانی، به شیوه‌ای که در چند سده گذشته صورت می‌گرفته، در معرض تهدید قرار گرفته است. اگر تدبیر فوری اندیشیده نشود، منابع آب، غذا، تنوع زیستی، و هر منبع حیاتی دیگر آسیب جدی خواهند دید. بحران‌های اقتصادی و اجتماعی و زیست‌محیطی در کمین‌اند و ممکن است در مقیاس جهانی فاجعه‌های بزرگ به وجود آورند.
- در طول عمر متوسط تنها یک نسل، فشار ناشی از به‌هم‌تنیده‌گی و به‌هم‌بستگی نظام‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، و سیاسی جهان، کره زمین را به مرز ناتوانائی رانده است. از سوی دیگر حل مشکل نیز باید در همین به‌هم‌تنیدگی جستجو شود. در جهان جهانی‌شده، ایده‌های نو فراوان به وجود می‌آیند و به سرعت نشر می‌شوند. این ویژگی می‌تواند کره زمین را به پایداری برساند.
- چالش تعیین‌کننده زمان ما، نگاهبانی از جهانی است که در آن فقر ریشه‌کن شده باشد، کشمکش روی منابع زمین فرو کاسته باشد، و سلامت انسان و اکوسیستم‌ها تأمین شده باشد.
- با تداوم افزایش جمعیت و بالا رفتن میزان مصرف در همه جای دنیا، دنبال کردن هدف دور و دراز توسعه پایدار کافی به‌نظر نمی‌رسد. پایداری جهانی و زمین‌پایدار باید پایه و اساس توسعه جوامع را تشکیل دهد. چنین چیزی قابل دسترسی است و باید مبنای عمل باشد و در بافت جوامع قرار گیرد.

برنامه‌های زیست‌محیطی جهانی^۱، هم‌راه با شورای بین‌المللی دانش^۲ در تاریخ مارس ۲۰۱۲، کنفرانس «زمین در زیر فشار» را با شعار «دانش نو در جستجوی چاره نو» برگزار کردند. هدف از کنفرانس ارزیابی وضعیت زمین و یافتن راه حل برای بحران‌های بالقوه در کمین بود. کنفرانس نزدیک به سه هزار نفر کارشناس و سیاست‌گذار را گرد هم آورد که

^۱ International Geosphere – Biosphere Program, International Human Dimensions Program on Global Environment, and World Climate Change Research Program

^۲ International Council for Science

چالش‌های جهانی را بررسی کنند و چاره بیابند. حداقل سه هزار نفر دیگر نیز از سراسر دنیا به صورت Online در کنفرانس شرکت کردند. بیانیۀ نهائی به شرح زیر خلاصه می‌شود.

الف) دانش نو:

(۱) جوامع انسانی در چند دههٔ اخیر جهش بزرگی کرده‌اند و در مقیاس کرهٔ زمین به صورت یک نیروی قابل توجه درآمده‌اند. از ۱۹۵۰ به این سو تغییرات زیادی در کره زمین به وجود آمده و آهنگ تغییرات شتاب‌دار است. پژوهش‌گران میزان آلودگی‌ها، تغییرات اکولوژیک، و تقاضا برای منابع را ناسالم ارزیابی می‌کنند و تمدن جهانی را در معرض پی‌آمدهای فاجعه بار می‌بینند.

(۲) از برکت دانش‌های نوی که در یک دههٔ اخیر ظهور کرده چنین به نظر می‌رسد که تأثیر انسان بر سامانه زمین با فرآیندهائی که در مقیاس منظومه شمسی عمل می‌کنند، مانند دوره‌های یخبندان، برابری می‌کند. نظر غالب در میان صاحب‌نظران بر این است که انسان زمین را به سوی یک عصر آنتروپوسن (عصر تسلط انسان) می‌راند که در آن بسیاری از فرآیندهای سامانه زمین و بافت اکوسیستم‌ها تحت تأثیر کرده‌های انسان قرار می‌گیرد. آگاهی بر این که زمین در تحت تأثیر کرده‌های گذشته قرار گرفته خود گواه است که از کرده‌های آینده او نیز متأثر خواهد شد. بر پایه این استدلال توانسته‌اند گام اول را در شناسایی مرزهای جهانی و منطقه‌ای توانائی‌های زمین بردارند و خاطر نشان کنند، اگر از این مرزها عبور شود، پی‌آمدهای غیرقابل تحمل محیطی و اجتماعی در انتظار خواهند بود.

(۳) نظام زمین بسیار پیچیده و به هم تنیده است. این به هم تنیده‌گی اقتصاد، حکومت، مدیریت و مسایل جهانی دیگر را، که هر کدام خود پیچیدگی درونی خاص خود را دارد، شامل می‌شود. نظام‌های پیچیده در عین حال که می‌توانند از پایداری قابل توجهی برخوردار باشند و به آسانی نوسازی شوند، در خطر تغییرات ناگهانی و بحران‌ها هم قرار می‌گیرند. به طور مثال می‌توان از سقوط اقتصاد جهانی و قحطی غذا در مقیاس کره زمین بیم داشت.

(۴) ارزیابی مکانیسم فعلی مدیریت تغییرات زیست‌محیطی نشان می‌دهد که ترتیب بین‌المللی موجود برای رویارویی با چالش‌های جاری جهانی (مانند تغییر اقلیم و از بین رفتن تنوع زیستی) به موقع و با سرعت لازم عمل نمی‌کند. به نظر هم نمی‌رسد سیاست یک‌پارچهٔ جهانی برای کدخدائی (Stewardess) زمین کارآ باشد. سیاست‌های یک‌پارچه همیشه در خطر فروپاشی‌اند. همکاری‌های محلی، منطقه‌ای و ملی بین کشورها و همچنین بین کسب‌وکار و جوامع مدنی می‌تواند تور ایمنی قابل اطمینانی در کدخدائی زمین به وجود بیاورد. در مقایسه با یک سیاست واحد و کلان برای زمین، کدخدائی چند مرکزی بهتر جواب خواهد داد.

۵) پژوهش‌های اخیر حکایت از آن دارند که در مسئله کدخدائی زمین، در مفاهیمی مانند مسئولیت و پاسخگویی کشورها باید تجدید نظر شود. توسعه پایدار جوامع باید در چهارچوب پایداری جهان بسته شود. لازم است از این پیش‌فرض که به زیستن انسان در گرو درآمد بیشتر است دوری شود. در عوض نمایه‌هایی به کار گرفته شوند که به زیستن در تمام ابعاد اجتماعی را در بر بگیرد. به عنوان مثال، دسترسی به فرصت‌های برابر و زدایش فقر در سطح افراد جوامع، نقش محوری در کدخدائی زمین بازی خواهد کرد.

ب) چاره نو

۱) مسائل به‌هم‌تنیده راه‌حل‌های به‌هم‌تنیده دارند. رشد علمی و تکنولوژیکی شتابنده زمان حاضر استعداد راه‌گشائی هم دارد، مشروط بر این که به موقع به کار گرفته شود و تهدیدها را در همه جوامع و در هر نقطه از زمین، نشانه بگیرد.

۲) پژوهش نقش مهمی در دیده‌بانی تغییرات، در تعیین آستانه‌های شکوفائی، شناسایی حدود مرزهایی که نباید رد شوند، در ایجاد تکنولوژی‌ها و فرآیندهای نو، و در یافتن چاره‌ها بازی می‌کند. جامعه بین‌المللی پژوهش تغییرات جهانی^۳ توصیه می‌کند که بین «نهاد دانش» و جامعه پیمان نوی بسته شود مبنی بر این شناخت که نهاد دانش «نهاد سیاست» را در اتخاذ تصمیم‌های به موقع و اندیشیده مشاوره دهد. در عین حال نهاد دانش خود را موظف بداند نوآوری‌هایش را با نیازهای محلی و ملی هم‌سو کند. این پیمان باید شامل سه بخش باشد.

۳) چهارچوبی برای آنالیز مداوم و منظم دیده‌بانی‌های پایداری زمین به وجود آید. این چهارچوب می‌تواند بر پایه ارزیابی‌های «پانل دولت‌ها برای تغییر اقلیم»^۴ و «برنامه بین دولتی تنوع‌زیستی و زیست‌محیطی»^۵ و برنامه‌های جاری دیگر باشد و ارزیابی‌های موجود را با هم تلفیق کند. با داشتن چنین آنالیزی می‌توان در فصل مشترک دانش و جامعه هم‌آهنگی و هم‌نوائی لازم را به وجود آورد.

۴) چالش‌های زمین در زیر فشار، رهیافت پژوهشی نو می‌طلبد. لازم است پژوهش‌ها جامع، بین‌المللی و چاره‌جویانه باشند. پژوهش‌های علمی محض باید با سیاست‌های کاربردی میان‌رشته‌ای که پایداری جهانی را مد نظر دارد مرتبط باشد. چنین پژوهشی باید با همه برنامه‌های پژوهشی موجود و با همه حوزه‌های معرفتی و دانش‌های محلی، در

³ The International Global-Change Research Community

⁴ Intergovernmental Panel for Climate Change

⁵ Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services

شمال و جنوب، مرتبط باشد. چنین پژوهشی لازم است با مشارکت و منظور داشتن نقطه نظرات دولت‌ها، جوامع مدنی، تامین‌کنندگان مالی، و بخش‌های خصوصی، به‌وجود آید و اجرا شود. «سازمان تغییرات زیست‌محیطی جهانی»^۶ گام اول را در همین کنفرانس برمی‌دارد و برنامه «زمین آینده: پژوهش برای پایداری جهانی»^۷ را اعلام می‌دارد.

۵) برای تسهیل گفت‌وگو مشترک برای پایداری جهانی در میان طرف‌های ذی‌نفع و مجموعه سیاست‌گزاران در تمام سطوح باید مکانیسم‌های نو به‌وجود آید. گفت‌وگو لازم است برای جامعه قابل لمس باشد و در میان دانش‌ورزان و مدیران اجرایی اعتماد بیافریند. بالاتر از همه تصمیم‌سازان را به موقع از آنچه روی می‌دهد آگاه سازد.

۶) برای رسیدن به اهدافی که در بالا یاد شد لازم است از دانش و آموزش در همه جا، به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه، به‌طور وسیع حمایت مالی و اجرایی شود.

۷) از پژوهش‌های بنیادی و کاربردی به‌طور وسیع پشتیبانی شود و هم‌گرایی دیسپلین‌های گوناگون پژوهشی توصیه و خواسته شود.

۸) سامانه‌های پایش تغییرات، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، تقویت شوند. سامانه‌های پایش ویژه پایداری جهانی، برای آگاهی دادن به تصمیم‌گیران به‌وجود آید. برای مسائل اجتماعی و زیست‌محیطی مرتبط با جهان پایدار، نظام پایش نو جسته شود.

۹) نوجوئی در مرزهای دانش مداوم باشد. مسایل نظری و کاربردی در موضوعاتی مانند رفتار شناخت، اقتصاد مرتبط با اکولوژی و اجتماع، برگشت‌ناپذیری‌های مختلف می‌توانند در این نوجوئی‌ها به‌گنجند.

ج) فرصت‌های نو: دانش پشتیبان ریو + ۲۰ (Rio+20)

۱) در این مرحله حساس از تاریخ زمین، کنفرانس ریو+۲۰ فرصتی است که همگان باید آنرا مغتنم شمارند. گزارش «پانل پایداری جهانی» دبیر کل سازمان ملل چهارچوب استراتژیک محکمی برای آینده پایدار ترسیم می‌کند. چهارچوب بر تقویت رابطه بین دانش و سیاست مدیریتی تاکید می‌کند و بر توانایی‌های مردم و خود زمین به‌گذر از کاستی‌ها اشاره دارد. یافته‌های کنفرانس «زمین در زیر فشار» توصیه‌های لازم را بر ریو + ۲۰ گردآوری کرده است. اهم این توصیه به شرح زیرانند:

^۶ The global-environmental-change programmes

^۷ Future Earth: research for global sustainability

۲) برای رفع موانع پیشرفت و رسیدن به یک حکمرانی (Governance) مؤثر در سامانه زمین لازم است ساختار و سوگیری نهادهای ملی و بین‌المللی بازبینی و دوباره‌سازی شوند. لازم است دولت‌ها، از نهادها و مکانیسم‌هایی حمایت کنند که موضوعات اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی، سیاست‌های مدیریتی و اجرائی هم‌خوان و تلفیق شده به‌وجود می‌آورند.

۳) در حال حاضر، تاسیس یک «شورای توسعه پایدار» در درون سازمان ملل موجه به نظر می‌رسد و توصیه می‌شود. این شورا می‌تواند سیاست‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی در سطح جهان را هم‌آهنگ و تلفیق کند. مشارکت جوامع مدنی، کسب‌وکار (Business)، و صنعت در سطوح تصمیم‌سازی باید تقویت و پشتیبانی شود. ۴) طرح‌های پایداری جهانی تعهد شوند و الزام‌آور باشند. فرصت مددکاری و بده‌بستان در زمینه‌های امنیت غذا و آب و انرژی، خدمت به تنوع‌زیستی و اکوسیستم‌ها، شهری‌گری پایدار، شادابی اجتماعی، حراست از دریا و اقیانوس، تولید و مصرف پایدار، گسترش یابند.

۵) لازم است جامعه پژوهش، با توجه به به‌هم‌تنیده‌گی‌های موضوعات، و معیارهای موجود به‌زیستن، در گسترش اهداف کلان و خرد، و ایجاد سنجه‌های توسعه نقش داشته باشد. لازم است توصیه‌های یاد شده تمام سطوح حکمرانی را در برگیرد.

۶) لازم است ارزش پولی و غیرپولی داشته‌های عمومی، مانند خدمات به اکوسیستم، آموزش، سلامت، منابع جهانی عمومی (مانند اقیانوس‌ها و اتمسفر) شناخته شوند، و در چهارچوب مدیریت‌ها و تصمیم‌سازی‌های ملی و پایین‌دستی ملحوظ شوند. تضمین شود که فعالیت‌های اقتصادی هزینه اضافی به داشته‌های عمومی جهانی تحمیل نمی‌کنند. لازم است شیوه‌های تصحیح‌کننده‌ای هزینه‌های تولید را تعدیل کنند و اثرگذاری بر داشته‌های عمومی را کاهش دهند. در تدوین شیوه‌های تصحیح‌کننده باید مکانیسم‌های تنظیم‌کننده بازار به کار گرفته شوند.

لحظه سرنوشت تاریخ: ۲۰۱۲

جامعه جهانی‌ای که به شدت به‌هم‌تنیده است می‌تواند خود را به سرعت نوسازی کند. کنفرانس زمین در زیر فشار با توجه به این توانایی راه و چاره نو می‌جوید، و سمت و سوی جدیدی را در پژوهش تغییرات جهانی نشانه گرفته است. پژوهش جهانی لازم است به سرعت تغییر ساختار دهد و قانون توجه‌اش موضوعات مرتبط با پایداری جهان باشد. لازم است استراتژی جدیدی به‌وجود آید و دانش و دانسته‌ها را در کوتاه‌ترین زمان به کار بندد و به اجرا درآورد. این استراتژی باید به صورت یک پیمان بین نهاد دانش و جامعه در آید و هر دو طرف ملزم به اجرای آن باشند.

باید توجه داشت جامعه جهانی با دست نزدن به یک اقدام فوری و کلان مقیاس ریسک بزرگی خواهد کرد. راهبری و مشارکت جدی و معنادار تمام صاحبان نفع می‌تواند ریو + ۲۰ را به یک لحظه سرنوشت‌ساز تاریخ بدل کند، نوسازی جهان را جرقه به‌زند و به آینده پایدار به‌رساند. ما همه دنیا را به مغتنم شمردن این لحظه حساس و تاریخ ساز دعوت می‌کنیم.

برگرفته از:

www.earthsky.org/.../final-issues-statement-from-planet-under-pressure-co